

ІВАН БЄЛЯНКІН – ПЕРШИЙ ПРОФЕСОР МАТЕМАТИКИ В ХТІ

Журило О.Д., Гелетто В.М.

Національний технічний університет радіоелектроніки, м. Харків

В Харківському технологічному інституті довгий час математику читали викладачі – сумісники з Імператорського університету. Таке становище тривало до початку ХХ століття.

Випускник Київського університету Святого Володимира, І. І. Белянкін з 1898 року викладав математику в Київському політехнічному інституті, в 1903-1905 рр. керував вправами з механіки. У 1908 році він переводиться в Харківський технологічний інститут, де читає курси лекцій з математики, теоретичної механіки, статички, динаміки [1, арк. 3]. Його кар'єра стрімко розвивається: в 33 роки він стає професором теоретичної механіки. Скромний, небагатослівний, принциповий, Іван Іванович був завидним нареченим. Але все своє коротке життя він мав лише одну любов-до Її Величності математики!

Внаслідок відсутності в ХТІ кафедри математики (і, звичайно, штатного професора), саме І. І. Белянкін представляє Київський політехнічний інститут на Міжнародному конгресі математиків у Римі в 1908 році, Харківський технологічний інститут - на Московському з'їзді природознавців і лікарів (1909 р.), на 1-му російському з'їзді викладачів математики (1911 р.), в 1912 році - в Кембриджі. У 1910 році І. І. Белянкін виступив зі вступною лекцією перед студентами ХТІ. Студенти почули полум'яний гімн любові до математики. Вчений вів за собою слухачів у дивовижний світ науки і творчості. Легкість викладу, історичний екскурс, цитування думок відомих математиків, зв'язок із сучасністю – все це було присутнє у виступі.

І. І. Белянкін був виключно обдарованою людиною. Його твори містять, як наукові праці, так і навчальні видання. Він є автором підручників і задачників з механіки, кінематики, статички, з аналітичної геометрії, диференціального числення, стереометрії, механіки, а з 1912 р. і з аеродинаміки. Деякі видання перевидавалися по два-три рази, а «завдання з диференціального числення» в 1908 році вийшли четвертим виданням. А ще він грав на піаніно та співав.

Іван Іванович був дуже скромною людиною, аскетичного способу життя. За свідченням сучасників, він мав «вельми серйозну наукову підготовку», нейтрально ставився і до колег, і до начальства. А ще був «вкрай правих поглядів», «не примикавши, однак, до думок колег». І раптом, після стрімкого зльоту, молодий професор важко захворів. Лікарі ставлять діагноз: ртутне отруєння. Молодий організм педагога намагається допомогти зусиллям лікарів, але марно: 2 лютого 1913 р., його серце, змучене важкою хворобою, зупинилося. Йому було 37 років. На жаль, не допомогли ні зусилля медиків, ні клопоти друзів, ні старий-батько, який приїхав з Києва. За заповітом професора Белянкіна, професор заповів свою колекцію книг Харківському технологічному інституту, а рухоме майно – Харківському «Дому працьовитості».

Література:

1. Державний архів Харківської області (ДАХО). Ф. Р-1682. Оп. 2. С. 27. Белянкін И.И.